

SALA DE
LECTURĂ

Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. 46 (343), serie nouă. Miercuri 24 decembrie 1997. Preț: 1.000 lei

Colind

de ION CARAION

Cei ce trec pe drum
Ca și cei ce-adastă
Bucure-se-acum !
Faceți din această

Zi din Nazaret,
Iesle-a veștii bune,
Încă un poet,
Încă o minune !

O să aibă gloata,
Chiar de-i încă soare
(Leru-i Ler - și gata !)
Vreme să-l omoare...

●A avut loc manifestarea finală a Concursului de proză „Mihail Sadoveanu, ediția a XII-a, câștigătorul fiind declarat tânărul autor din Cluj Napoca, Adrian Țian, cu volumul de proză scurtă „Terapia clipului”. În selecția finală au fost reținute 20 de manuscrise.

La această ediție, juriul - realizat cu colaborarea reprezentanței U.S. din Piatra Neamț, a avut următoarea configurație: Cristian Livescu (președinte), Vladimir Tescanu, Emil Nicolae, Lucian Steochi, Mihai Botez, Adrian Gheorghe, Gh. Brăescu, Constantin Cucu. A fost lansat, cu acest prilej, volumul câștigător al ediției precedente - „Arșița Karmei” de Oma Stănescu (autoare debutantă din Brăila), apărut la editura Nona din Piatra Neamț (a Centrului Creației Populare). La simpozionul „Civilizația rurală în opera lui Mihail Sadoveanu”, moderat de criticul literar Cristian Livescu, au participat: acad. Constantin Ciopraga, prof. univ. dr. doc. Ion Rotaru, scriitorii Vasile Andru, Vasile Popa Horniceanu, Bogdan Ulmu, Lucian Strochi.

●Concursul național de poezie (debut în volum) „Aurel Dumitrașcu” a adus în atenție numele regretatului poet optzecist, mort în urmă cu șapte ani. Dintr-un număr de 12 manuscrise, calificate în finală de organizatori (Inspectoratul pentru Cultură Neamț, Reprezentanța U.S. din Piatra Neamț), juriul a declarat câștigător pe tânărul autor **Cristian Galeriu**, din București, cu manuscrisul „Cedez post de poet în No man's land”, volumul urmând să apară la Editura **Timpul** din Iași. A mai fost acordat un premiu special al juriului tinerei Liana Rareș, din Borca, localitatea natală a poetului Aurel Dumitrașcu. De asemenea, în cadrul unei evocări care a avut loc la Teatrul Tineretului „Mesagirus”. Opera poetică de Aurel Dumitrașcu, apărut la Editura **Timpul**.

●S-au aflat în județul Neamț, pentru o vizită de documentare scriitorii francezi Alain Schidlowsky, poet, președintele APECH (association des Poëts et Zcrivains Châlonnais - Champagne, și Jean-Noel Thierry, prozator, ambii din Chalon, la invitația Consiliului județean și a Reprezentanței U.S. din Neamț, condusă de criticul literar Cristian Livescu. Oaspeții au avut contracte cu scriitorii din Piatra-Neamț Emil Nicolae, Lucian Strochi,, Daniel Corbu, Adrian Gheorghe, Vladimir Tescanu, Vasile baghiu, Mihai Botez, David Alexandru. De asemenea, au participat la Concursul Național de poezie (debut în volum) „Aurel Dumitrașcu” și Concursul de proză „Mihail Sadoveanu”, desfășurată în această perioadă.

Editori:

■ Uniunea Scriitorilor din România

■ Fundația Luceafărul Cu sprijinul Fundației Soros pentru o Societate Deschisă și al Ministerului Culturii

Redacția:

Laurențiu Ulici (director)

Marius Tupan (redactor-șef)

Ioan Es. Pop (secretar general de redacție)

Ion Cucu (fotoreporter)

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133. București, sector 1,

telefon 659.67.60,

fax 312.96.93

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala

sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: 451030121163

Tehnoredactare computerizată: FUNDAȚIA LUCEAFĂRUL

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

DE NECLINTIT, DE NECLINTIT

de NICOLAE PRELIPCEANU

Noroc că a început să ningă. Se mai acoperă gunoaietele și murdăria noastră cotidiană, vai, devenite naționale, cu un strat, pentru scurtă vreme, imaculat. Din păcate, zăpada nu acoperă nici a zecea parte din murdăria și gunoiul în care trăim. Și chiar dacă le-ar acoperi, cât ar dura? Cânva, demult, într-o dimineață, pe strada Pavlov din Cluj, un măturător profesionist aduna sârguincios frunzele de castan. În urma lui, constant, alte frunze se așterneau. Aș fi spus „Sisif”, dacă n-ar fi fost prea de tot banal (!). Așa și cu zăpada și gunoiul, murdăria. Cât poate acoperi zăpada, ca să nu reușim să o copleșim cu cenușul, mizeria noastră sufletească și trupească. Producția de mizerie, gunoi, murdărie, este, în orice caz, mai mare decât aceea de zăpadă. Cel puțin la noi. Nu că eu aș fi un înger neîntinat. Nu că eu n-aș face parte dintre producătorii naționali de mizerie, gunoi, murdărie. Dar poate că, știind, productivitatea mea scade.

Mă întrebam dacă e de vină comunismul de ceea ce suntem. Nu mă mai întreb. Comunismul nu a făcut altceva, decât să desăvârșească un proces vechi, probabil ancestral. Punând anumite frâne, și anume opiniei, cinstei, speranței, comunismul a distrus, în schimb, altele, cele firești, cele fără de care o societate nu poate să existe: cele ale bunului simț. Acesta a fost suspendat pentru mulți ani aproape complet. Nu că el ar fi fost un element generalizat al firii românului. Era și nu era. Românul tipic, dacă așa ceva nu era cumva un mit, era înfățișat ca un om de bun simț. În orice caz, era un model. Or, tocmai acest model a fost sfărâmat și din cioburi de modele nu prea mai poți reface unul adevărat. Iese strâm-iese la Picasso, cu sexul pe frunte și mintea-n fund. Când mă uit la oamenii noștri publici văd acest model, recompus din cioburi lipite aiurea de cineva care, oricum, habar nu avea cum stătuseră ele împreună înainte. Ba, mai mult, îl urăște intens, și explicit astfel, pe acest înaintea, când el, cineva-ul de-acum, nu ar fi avut altă șansă decât periferia, marginea lumii, ar fi fost, cu alte cuvinte, nimeni. Astăzi, nu marginea lumii, periferia, a ajuns să înlocuiască centrul, elita. Tineri cu școală vorbesc, fericiți, ca ultimii derbedei din nu știu ce suburbă și disprețuiesc tot ce nu poți întâlni, auzi, vedea, la aceia. Ziarele scriu, și ele, cam la fel, iar cei care o fac astfel se autoproclamă analiști. Câțiva jurnaliști, de extracție vulgară, simples d'esprit, conduc, adică manipulează opinia publică din România, prin ziare și televiziuni. De partea cealaltă, aceeași de fapt, o pleoră de politicieni verosi caută să ne convingă de patriotismul lor, iar foști dușmani ai comunismului și Securității stau cu fundurile pe dosarele poliției politice, crușându-ne nefericirea de a afla cine ne-a turnat. O lume cu obrazul gros rânjește la aceia care nu se resemnează să înțeleagă că așa le-a fost dat și vor să o schimbe. Cum să o schimbe, cu ce, cu cine? Cu ei? Dar cine te ia în serios în România de azi dacă ești civilizată, cinstită, punctuală, rezervată, dacă nu urlă „fărișoara mea!...” și dacă nu jefuiești la adăpostul lozincilor patriotarde? „Puterea celor fără putere” nu a început încă la noi. Așa că degeaba ninge, zadarnic bate vântul, murdăria, vulgaritatea sunt de neacoperit, de neclintit.

acolade

INABILITĂȚI AUTUMNALE

de MARIUS TUPAN

Spectacolul devine tot mai amuzant, pentru unii, din ce în ce mai dramatic, pentru alții. Nu-i neapărat o regulă a jocului, dar nici o recompensă a celor învinși sau, mai exact spus, împinși pe o linie moartă. Imagini feroviare, fără a ne mai raporta și la deraieri din acest spațiu, iscate din uzură, receptare a semnalelor false sau somnolența impegajilor de mișcare. Aici stă, uneori, cheia supraviețuirii: în mișcare. Dar cu ce eforturi, sacrificii și umilințe pentru destui! Aceia care au crezut (și mai cred!) că pot stăpâni trecutul, prezentul și viitorul, numai fiindcă au avut șansa să ocupe niște fotolii, să intre, adeseori nemeritat, în ierarhii care i-au avantajat o vreme. Fiindcă, între timp, datorită atâtor evenimente, s-au cernut valorile, s-au revizuit clasamentele, fără ca favorizații să-și închipuie că pot coborî vertiginos în topuri. Atunci a început fuga, cățărarea înspre microfoane, pentru a salva ce mai putea fi salvat. Crezându-se încă autorități în literatură, acordă nonșalant note altora, dau verdicte și, ce-i mai trist, fac judecăți de valoare, ca să fim doar eufemistici, îndeosebi, fără judecată. Unul, care a cântat stejaul de la Scornicești până-n pragul prăbușirii acestuia, ba chiar a condamnat explozia revoluționarilor, intră în pielea caprei râioase, lăsând să se

înțeleagă că arta lui va fi reconsiderată cândva, fiindcă actualii critici și conducători de reviste n-au organ (cuvântul îi aparține), pentru scrisul său profund și nuanțat. Altul, răsfățat cândva de mass-media, dar și de regimul apus, iese la rampă și emite câteva fraze, pe care noi nici nu știm cum să le interpretăm. Cică, datorită comunismului, am fi avut mari scriitori! Auzi și nu-ți vine să crezi! Tot un asemenea regim au suportat Blaga, Barbu, Argezi, Gib Mihăiescu, Lovinescu, Hortensia Papadat-Bengescu, de au lăsat opere unice taman în perioada interbelică. Nu mai vorbim de alte epoci, care n-au avut nici o consonanță cu aceea a ciumei roșii. Nu doar hârtia suportă orice, ci și emisiunile culturale, unde sunt chemați și tolerați astfel de vindicativi. Pe unii îi acceptăm cu tandrețe, pentru alții simțim o reală compasiune. Deruta, hărțuirea critică, dar, îndeosebi, ignoranța le-au sporit traumele și poate reacțiile lor previzibile! Dar agresivitatea - care nu-i întotdeauna fructul senilității - când e conștientă trebuie respinsă. Nu de altceva, dar lucrează exact împotriva brumei de autorități pe care o mai dețin.

STABILITATEA ȘI EXPANSIUNEA

de CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

Dacă privești cu atenție spațiul ideal al unei lumi a aparențelor, așa cum se relevă el în câteva din scrierile cele mai remarcabile ale lui François-René de Chateaubriand, poți să constăți cu ușurință că întreg caracterul fericit al idealității precum și elementul pur, suav, angelic al existenței rezidă exclusiv în stabilitatea ființării umane, atunci când aceasta se realizează. Dacă lumea rămâne închisă în coordonatele existențiale care i-au fost date, o pace divină coboară asupra ființelor. „Geniul creștinismului” sau „Memoriile de dincolo de mormant”, dar și scrierile politice precum „Despre Bonaparte și despre Bourboni”, „Monarhia în lumina Cartei” sau „Eseul asupra revoluțiilor” stau drept dovezi ale profunzimii cu care Chateaubriand a adoptat o asemenea credință pacifistă, în sens umanist. Nobilul scriitor este însă tragedia a trei absolutisme - regal, iacobin și napoleonian, conflicte sfâșietoare ale sacrificării stabilității pentru expansiune - și devine astfel adversarul oricărei modalități de identificare a suveranității cu indiferent ce formă de autoritate politică sau socială. În chip real, pentru Chateaubriand „nu există nicăieri o suveranitate absolută” și, ca atare, nu este cazul ca ea să fie confiscată și concentrată prin intermediul unei forțe istorice concrete și efective. Idealul feudal reprezintă, pentru autorul menționat, șansa unei dispersii obligatorii a suveranității - în realitate o clasă nu este cu nimic mai potrivită spre a înfrupta suveranitatea, decât o persoană sau decât națiunea, în ansamblul ei. Calitatea și nivelul

unei elite nu justifică abaterea de la principiul egalității, ca demnitate, drepturi și reciprocitate a devotamentului. Iată, deci, că suveranitatea nu poate aparține nici unei secțiuni a societății, nici formei de existență concretă a unui singur principiu social sau, în general, uman. Suveranitatea trebuie să fie a tuturor oamenilor, nu doar ca ființe individuale, ci prin toate modurile și formele în care acestea există. Expansiunea însă atrage după sine o evidență denivelare, concentrând suveranitatea de partea celor care asigură fenomenul expansiv.

Mondializarea este, desigur, o formă de expansiune; problema pe care o naște constă, ca în cazul tuturor politicilor expansive, într-o nouă generare și consolidare a oligarhiilor. Care este, dacă lucrurile stau astfel, perspectiva mondializării și care pot fi șansele drepte istorice?

Mondializarea este, înainte de orice, o problemă lingvistică. Cultura globală de la sfârșitul Antichității și din cursul unei mari părți a Evului Mediu a stat pe generalizarea latinei, după ce fusese ținută în constituirea sa timpurie de extinderea la întregul spațiu civilizat mediteranean a limbii grecești. Greaca, latina și engleza au fost sau sunt forme de impunere a elitelor în sensul creării de opoziții oligarhic-popor. Engleza este o limbă cu vocație semantică și gramaticală evident democratică și universalistă, totuși ea rămâne în sine un preț plătit de umanitate serviciilor - apreciate sau disprețuite,

inevitabile - totuși făcute de America în calitate de lider economic, politic, militar-strategic și (sui generis) cultural al lumii; tributurile, desigur, unii le plătesc mai ușor și alții mai greu și, astfel, ele discriminează în interiorul grupurilor umane.

Interacțiunea planetară optimizează actele economice, culturale, strategice, dar este costisitoare - ea deci nu poate fi susținută decât de grupurile financiare puternice și de forțele care dețin priorități tehnologice majore. Toate acestea nu sunt altceva decât presiuni elitiste - caracterul lor este inevitabil pentru că istoria nu are decât o singură lege absolută: progresivitatea. Ceea ce conduce la indiferent ce progres este, prin chiar acest fapt, într-un chip sau altul, irepresibil. Totul operează, în istoria actuală în fața oare oligarhiilor și a nereprezentativității împotriva democrației și a reprezentativității politice și de suveranitate. De partea democrației și reprezentativității nu acționează decât principiile politice ale civilizației atlantice și o enormă dorință populară de autonomie individuală. Șansa mondializării consistă într-o globalizare pe dimensiunile umană, existențială și socială și nu pe acelea exclusiv geo-politice și geo-economice.

Există oare forțe capabile să impulsioneze cuplul aparent paradoxal elitist-popular al mondializării? Stânga este subiectivistă, dreapta este obiectivistă-psihologică, stânga corespunde eului infantil, dreapta este fie paternalistă, fie structurată de reguli și mișcările eului adult - stânga operează cu fantasmă, dreapta operează cu experiență - stânga este creativă, dreapta este adaptativă. Ce poate rezulta dintr-o astfel de distribuție de caractere? Dreapta înseamnă politica societății elevate, o politică dedicată elevării societății - iată lecția oferită de opera și de viața aceluiași François-René de Chateaubriand. Dacă Chateaubriand expune astfel o opinie, care, în plus, poate fi susținută, mai este necesară, aici, vreo concluzie?

minimax

POST-MANKURTIZAREA (VIII)

de ȘERBAN LANESCU

Cu gândul la întrebarea **dacă de-a lungul perioadei post-decembriste s-a purces, sau ba, la un proces/tratament de demankurtizare a societății românești**, episodul precedent a fost dedicat schițării în acest sens a câtorva ținte/deziderate care, de bună seamă fără pretenția epuizării subiectului, să poată fi totuși folosite ca repere orientative într-o apreciere a evoluției realităților psihosociale și socio-culturale. Dar! Nu cumva - ar putea interveni prompt...o voce din sală -, nu cumva, oare, însuși acest mod de abordare semnaleză tocmai persistența unei mentalități de mankurt? Pentru că acceptând, și chiar mai mult, reclamând necesitatea unui *tratament* al societății, cine va fi fiind atunci Subiectul care să aibă și îndreptățirea și puterea de a trata societatea? Statul?! Ministerul Adevărului?! Vreun soi de sanhedrin constituit pe bază de decret prezidențial ori, mă rog, ca să fie democratic, printr-o lege dată de aleșii poporului?! Sau. A pretinde mai mult decât doar instituirea drepturilor și libertăților democrației „clasice”, nu cumva înseamnă revenirea la „inginerie socială”? Ușor de sesizat, toată discuția se dovedeste a fi un particular al generalului im/posibilității ieșirii din totalitarism pe cale democratică. Și fiindcă tot a venit vorba, se poate, au nu se poate?

Aceasta-i întrebarea! Se poate, au nu se poate, în condițiile în care rezultatele sondajelor de opinie au indicat mereu că... *boborul* are încredere, în primul rând are încredere în Biserică (că în Biserica ortodoxă sondajele n-o mai spun, dar se subînțelege) și în Armată? Se poate! Dovada? Păi dovada ar fi (fost) că în noiembrie '96 s-a votat, cum i se tot zice, Schimbarea! Cu majusculă, adică o schimbare anticomunistă în sensul democrației-liberale și al valorilor occidentale, așadar o schimbare care, implicit, ar fi favorizat și demankurtizarea. Așa s-a crezut și încă mai cred, poate, pei încremeniți în optimism. Totuși, vorba cântecului, de-acum un an e multă vreme, iar pe parcurs, atât guvernării cât și guvernării s-au dovedit mai altcumva decât păreau. Schimbare schimbare, da' orișicât, cu măsură! Iar dacă *boborul*...ca *boborul*, și e stupid a i-o reproșa, în privința guvernanților măsura schimbării a fost dată de un lung șir de compromisuri politice, compromițătoare, căci trădând dedesubtul lor ceva putred tare. Ca în „cazul Valerian Stan”. Ca în „cazul Constantin Ticu-Dumitrescu”. Ca în „cazul Alianței Civice” (cu similitudini în tratamentul de care a „beneficiat” P.A.R. în cadrul CDR.), până când, recent, pe rol/tapet s-a impus „cazul”, într-un tot simptome pentru subiectul aici în

discuție: „cazul liniei Pruteanu”. Un „caz” grotesc în care jocul personajului principal, surclasându-i pe alde A.Păunescu, C.V.Tudor, I.Cristoiu ș.a. de-o seamă, dincolo de implicațiile politice antinationale, deosebit de periculoase, vine să ilustreze una dintre formele târzii de persistență virulentă a mankurtizării comuniste. Asadar, dacă până nu de mult despre manifestarea publi(cisti)că a unui G.Pruteanu se putea vorbi, mai în glumă, mai în serios, căci, după cum spuneau gurile... rele de gură, individul nu este decât un grămătic histrion cu antecedente de borfaș care face pe *dășteptu*, prin însurubarea-i în PNT-CD după ce a stat cu măsura să strângă voturi în Piața Universității, deci tocmai pentru că a fost adoptat de PNT-CD, ba încă dându-i-se și ceva putere, giumbușlucul tinde să devină o farsă sinistă. Fiindcă în continuarea „liniei Pruteanu” se ajunge la cu totul altceva decât la democrație. La *ceva* care, cu siguranță, si pe bună dreptate, nu încapă în Europa. Însă până la Europa, înainte de Europa, sigur suntem în România. Or, dacă „linia Pruteanu” a putut acum să izbândească chiar și parțial/temporar în Senatul României...e de jale! E groasă rău de tot! Pluralism? Societate deschisă? Toleranță? Creștinism? Democrație? Stat de drept? Basme! Ba încă mai mult și mai rău - triumful tribalismului împotriva raționalității, tribalism de care un bufon pezevenghi a știut să se slujească pentru a face un gheșeft profitabil. Dar asta și fiindcă i s-a permis. În timp ce senatorul Ticu-Dumitrescu este sancționat de PNT-CD pentru indisciplină! Ce mai, climatul politic ideal pentru demankurtizare!

DUMINICA ORBULUI, 20 MAI 1990

(I)

de IRENA TALABAN

1. **Ruptură în eternitatea unei ficțiuni.** Atunci, la 20 mai 1990, am votat pentru prima dată în viața mea, la 38 de ani și jumătate. Apoi m-am suit într-un avion și am plecat în Franța. Era lume multă la centrul de votare din Calea Văcărești, am arătat biletul de avion, pașaportul și am rugat să mi se permită să trec peste rând. Nimeni n-a făcut vreo obiecție, oamenii tăceau cuminți, așteptau cuminți - mi s-au părut aproape solemnii. Eram convinsă că alegerile vor fi câștigate de unul din partidele istorice - nici astăzi nu știu de ce mă gândeam la Partidul Țărănesc - și tot așa de convinsă eram de faptul că domnul Iliescu va pierde președinția.

La Paris m-am simțit ca pește în apă - toate cunoștințele mele livești despre această capitală, la fel fantasmale mele, se adevăreau: Parisul nu mi s-a părut un oraș de vis sau mai știu eu ce alte comparații din domeniul minunatului, ci un oraș cu respirație normală. Numesc normalitate capacitatea de a emana bucurie. Așadar noile mele impresii nu mi-au tăiat răsuflarea, nu mi-au produs uimire peste uimire, ba, dimpotrivă, ritmul meu interior se asorta cu ritmul Parisului, aveam un sentiment de deja vu, deja connu, să zicem un sentiment familiar.

Mi-a fost dat, ulterior, să văd alte orașe, alte capitale europene. Cu nici unul din aceste orașe nu am avut sentimentul de complicitate pe care l-am avut din primul moment cu Parisul. Arthur Koestler spune undeva, în autobiografia sa, că Parisul este un oraș generos cu străinii: se oferă străinilor fără ca ei să o ceară în așa fel încât nici un străin nu se simte străin la Paris. La Paris nu ai nevoie de francezi - te descurci singur, nu trebuie să-ți indice cineva drumul și mai ales nu ai sentimentul abandonului.

Plecasem în Franța invitată de o asociație franceză de psihanaliză, asociație ai cărei reprezentanți veniseră la București în 1990, în Săptămâna Paștelor. O să-mi amintesc totdeauna de Învierea aceea și de slujba de la Mitropolie unde i-am dus pe francezi, povestindu-le fără încetare ce însemnase comunismul pentru noi. Eram convinsă că știam ce însemnase și eram convinsă că majoritatea românilor - nu toți, dar majoritatea - știau. Francezii ascultau foarte serios și erau convinși că înțelegeau. Mi-au trebuit 7 ani ca să descopăr că atunci, la Învierea din 1990, pe Dealul Mitropoliei, eu aveam aerul că știu, iar francezii aveau aerul că înțeleg.

Descoperirea a început la primele mele contacte cu psihanalizii parizieni și ea s-a formulat, clar, o dată cu încheierea tezei mele de doctorat: nu, eu nu știam exact ce ne făcuse nouă comunismul. Avusesem câteva surprize-șocuri, în țară, dar, în ciuda acestor realități, îmi imaginam că toți românii abia așteptau să scape de sistemul comunist, ca, odată scăpați, aveau să se aplece asupra acestei experiențe, s-o cerceteze pe toate fețele, s-o... răscrolească, să se răscrolească pe ei înșiși, să aibă coșmaruri, insomnii, să-i obsedeze până-n măduva oaselor. Participasem la nenumărate manifestații ale partidelor istorice, iar manifestația „Golaniilor” din Piața Universității o dusesem cu mine în Franța, o povesteam cui avea răbdare să mă asculte, iar cui n-avea, găseam eu o modalitate ca să-l fac s-o înghită.

Când s-a anunțat rezultatul alegerilor din România, am avut un sentiment de revoltă, de rușine, dar și o idioată convingere că alegerile fuseseră în întregime măsluite. Francezii mi-au

replicat că uite, poftim, degeaba povestesc eu verzi și uscate, noi, românii, nu vrem să scăpăm de comunism. Evident, am susținut contrariul - habar n-aveam cât se amestecase comunismul în sufletele noastre mioritice. Am susținut contrariul însă de data asta francezii nu mai aveau aerul că înțeleg. De altfel nu înțeleseseră nimic nici atunci, pe Dealul Mitropoliei - găsiseră interesante explicațiile mele, interesante ca formulări intelectuale trecute prin râșnița psihanalitică și atâta tot.

Am umblat mult, în Franța: timp de două luni am cunoscut medici psihiatri și psihologi, profesori universitari, psihanalizii toți, cu multe colocvii și cărți la activ, oameni luminați, formați la universități pariziene și aiurea. Am lucrat cu ei, am vorbit cu ei, zile, nopți: ce-i psihanaliza, ce-i omul, ce-i condiția umană, ce-i religia, ce-i credința, ce-i dictatura, mă rog, tot concepte pe sprânceană, să schimbi idei cu duimul și să-ți lingi degetele de atâta frișcă neuronală!

Șocul meu din țara de baștină se accentua în țara a cărei capitală o simt și astăzi ca pe cel mai viu oraș din toate cele pe care le-am cunoscut. Francezii se mirau cât de bine vorbeam eu franțuzește, eu îmi ziceam că vorbesc foarte prost de vreme ce ei nu înțelegeau nimic. Când discutam despre psihanaliză și despre universalitatea condiției umane - treacă, meargă. Dar când ajungeam la o persoană concretă, în carne și oase, la trei generații concrete în carne și oase trăite în sistem comunist, dialogul se închidea. Mă gândeam: ce Dumnezeu, doar nu vorbesc în sanscrită!

Au venit mineri la București, am telefonat familiei mele, m-am dus la **Amnesty International**, la Paris - România era, încă o dată, la o răscruce istorică, la o întorsătură de destin. Ai mei, în afară de faptul că erau speriați, nu-mi puteau spune mare lucru. Culmea e că nici **Amnesty International** nu părea să știe mare lucru.

Persoana care se ocupa de România - foarte politicoasă, de altfel - mi-a răspuns că nu aveau prea multe informații, că trebuie să așteptăm. Asta era: noi, românii, trebuie să fim răbdători! De ce Dumnezeu ne-am fi ocupat de comunism, când comunismul continua să se ocupe el de noi?

Pentru prima dată mi-a trecut prin cap să nu mă

mai întorc acasă - și nu aveam nimic la mine, nici o hârtie, nici o diplomă, nimic care să ateste că aș putea lucra ceva, undeva; doar pașaportul meu de om dintr-o țară de Est îmi declina o identitate care nu interesa pe nimeni. „Să nu mă mai întorc acasă?” suna straniu.

2. **Cu ajutorul lui Dumnezeu** - zicea bunica mea maternă, fiica unui ofițer în armata țarului tuturor Rușilor. În 1905, străbunicul Arkadie făcuse războiul ruso-japonez, ajunsese în China, se întorsese, câțiva ani mai târziu scăpase ca prin urechile acului de o bandă de proaspeți revoluționari roșii care fuseseră cât pe ce să-l ucidă, cu toată familia lui. *Să dea Dumnezeu, maică!* - zicea bunica mea paternă, fiica primarului dintr-un sat de lângă Craiova. Casa lor există și astăzi, nu știu cine locuiește în ea.

Dar să revin la... **oglinză:** străzile Parisului, Gara de Nord, refulul cu care ajungeam la Lille (200 de kilometri de Paris), să văd un posibil loc de muncă - un mic centru de reinserție socială a bolnavilor psihici cronici, undeva într-un cartier foarte sărac, plin de toxicomani. Oricum n-aveam de ales - îmi trebuia o prelungire de viză - mi-am zis să încerc măcar o vreme.

Trec peste stările sufletești specifice emigrantului sărac și venit din Est - **deci fără... drepturile omului.** Trec peste burocrăția franceză, tipic comunistă. Trec și peste diplomele universitare, recuperate repește, cu gândul că mâine-poimâine mi se poate opri prelungirea vizei: deja ministrul muncii îmi trimisese o hârtie conform căreia nu aveam dreptul să continui să lucrez în Franța, unde șomajul, criza economică etc. etc., deci trebuia să părăsesc, în două luni, locul de muncă. Trec și peste audiențele (nu prea mure) la care am fost, și peste mirarea... tovarășilor lui Robespierre, cărora o dată, enervată, le-am spus că locul ăsta de muncă mi l-am găsit singură și că n-am cerut nici un fel de ajutor Republicii Franceze și nici faimosului minister al muncii!

Din când în când o prietenă sau un prieten, mai milostiv din fire, mă însoțea la prefectură, la primărie, la un secretariat de universitate - persoana cu pricina rămânea uimită de câte drepturi avea omul din Est în țara drepturilor omului din Vest.

În tot acest timp nu m-am rugat - m-am zbatut să trăiesc undeva pe planetă. M-au ajutat mult scrisorile celor de acasă (niciodată nu avuseseră atâta nevoie să știu că vin de undeva, dintr-un loc precis, cel mai precis și mai stabil loc din lume) și m-au ajutat câțiva francezi uimiți să descopere sfârșitul secolului XX și țara lor, prin mine. Bunicile mele aveau dreptate și sunt convinsă că din lumea de dincolo ele m-au protejat în lumea de aici, care mă uimea pe zi ce trecea și mă transforma într-o moară de întrebări.

3. **Pe 11 noiembrie 1951, duminică seara.** M-am născut dintr-un tată originar din Oltenia și dintr-o mamă basarabeancă, amândoi declarați dușmani ai poporului de către regimul comunist. Părinții mei nu făcuseră nici un act de eroism - însă nu erau comuniști, nu gândeau comunist și chiar o spusese, în câteva rânduri. Eu mă nășteam la Craiova, pe strada Alexandru cel Bun, și în acest timp, la Pitești, în camera 4-spital: Turcanu cu echipa lui pregăteau Crăciunul 1951 pentru reeducați. Adică mă nășteam în plin proces de instalare a comunismului în România - mi-a trebuit mult timp ca să înțeleg că lucrul acesta mi-a marcat ființa, s-a înscris în pulsiunile mele, în istoria mea, în identitatea mea românească.

Trec peste ce s-a întâmplat în familia mea maternă, refugiată din Basarabia în vechiul Regat. Trec și peste ce s-a întâmplat în familia mea paternă: în timp ce tatăl meu era la școala de ofițeri din Sibiu, bunicul i-a scris o scrisoare; o scrisoare scurtă, în care-i spunea: „dacă te duci la comuniști, nu mai ești fiul meu”.

TENTATIVA ONIRICĂ, DUPĂ RĂZBOI

de IOAN STANOMIR

„Momentul oniric (Leonid Dimov - Dumitru Țepeneag)” (Cartea românească, București 1997), antologia propusă de Corin Braga, este incontestabil o apariție de excepție, restituind textele programatice, eseurile și interviurile aparținând celor doi scriitori, fondatori ai onirismului estetic.

Si dacă observăm că, în poezie, prin Leonid Dimov, Emil Brumaru, Daniel Tucea, Virgil Mazilescu, ca și în proză, prin Dumitru Țepeneag, Sorin Titel ori Vintilă Ivănceanu, onirismul estetic rămâne una dintre puținele avangarde ce a produs capodopere, recuperarea integrală și neafectată de servituți politice a acestui moment de istorie literară se impune dincolo de eventualele adversități.

Țându-și geneza în relația intelectuală dintre Dumitru Țepeneag și Leonid Dimov, grupul oniric se va afirma în plan public în intervalul de liberalizare de după 1965. Solidaritatea intelectuală și conturarea unui program alternativ la cel al oficialității culturale comuniste au condus după 1971, în circumstanțele dizidenței lui Dumitru Țepeneag și expatrierii unor Florin Gabrea și Vintilă Ivănceanu, la dizolvarea de facto a asocierii intelectuale și camuflarea onirismului în opere, fără ambiții programatice. Interviurile lui Leonid Dimov de după 1975 probează până la ce punct opțiunea onirică devenise consubstanțială cu poetul însuși.

„Grupul oniric a coborât din maimuța suprarealismului” (pag. 246), nota nostalgic, darwinian, în 1990 într-un interviu Dumitru Țepeneag. Succedând cronologic cu douăzeci de ani ultimului val suprarealist românesc din 1945-47, onirismul estetic a întreținut cu suprarealismul o relație extrem de ambiguă. Mefient față de rigorile programelor bretoniene, Dumitru Țepeneag se va apropia de un suprarealism pictural sui-generis, detectabil în opera lui Magritte, Giorgio de Chirico ori Dalí. În primul articol doctrinar apărut în „reafărul” în 1968, Dumitru Țepeneag va plasa operat noul curent între literatura fantastică și suprarealism, propuse ca genuri proxime: „În perspectiva istoriei literare, literatura onirică va putea fi considerată o încercare de sinteză între fantasticul tradițional, de tip romantic, și suprarealism. (...) Literatura onirică, după părerea mea, ține de voința de a crea un teritoriu autonom între cele două pomenite mai sus”. (pag. 23, 24).

Articolul citat, „În căutarea unei definiții”, introduce în ecuație și diferența specifică, individualizând onirismul estetic în perimetrul literar. Căci, spre deosebire de suprarealism ce valoriza visul ca potențial sursă, onirismul propus de Țepeneag și Dimov are ambiția de a identifica în fenomenul oniric un model, un criteriu în vederea construcției unor lumi analoge, iar nu omoloage celei existente: „Deocamdată altceva aș vrea să subliniez: că pentru literatura onirică, așa cum o concep eu, visul nu este o sursă și nici un obiect de studiu; visul e un criteriu. Deosebirea e fundamentală: eu nu povestesc un vis (al meu ori al altcuiva), ci încerc să construiesc o lume analogă visului” (pag. 25). Peste 15 ani, Leonid Dimov, conferindu-se lui Gheorghe Grigurcu în revista „Familia”, remarca propria apetență pentru regia onirică: „Nu mi-am povestit totuși visele niciodată. Am încercat să alcătuiesc vise care să nu fie numai ale mele. La fel cu taina revelată, m-a ispitit halucinant și construirea visului, regia onirică”. (pag. 236).

În 1975, Dumitru Țepeneag glosa în marginea primatului textului, „un spațiu literar care respinge categoriile obișnuite (proză/poezie); spațiu îndeajuns de întins pentru ca structura care se dezvoltă prin însuși actul scrierii (scriiturii) să aibă timpul să se manifeste din plin”. (pag. 208). În țară

fiind, Dumitru Țepeneag, explorând potențialitățile derivând din înlocuirea cauzalității aristotelice cu categoria simplei consecuții, va ironiza „naivitatea de laborant a romancierului naturalist”. Evadarea din spațiul convenționalului prozastic e posibilă prin recursul la obiectivizarea imaginii, acompaniată de vizualitatea discursului narativ. „Noul roman” francez și poetica lui Alain Robbe-Grillet (tradus excepțional în română de același D. Țepeneag) facilitează depășirea paradigmei balzacienne. Dramul către o hiperrealitate apropiată de oniric trece prin examinarea „cinematografică” a mediului: „Robbe-Grillet atrage atenția asupra limpezimii nefirești cu care apar în visele cele mai anodine un scaun, o piatră, o mână, căderea unui obiect oarecare, lăsând impresia ciudată că se va produce iarăși și iarăși ca și cum (...) s-ar etemiza în această stare de cădere, sau, tot așa, două-trei cuvinte (rostite cine știe de cine) a căror imagine îți rămâne în minte cu atâta precizie de parcă ar fi fost gravate pe un panou la o înlocuire de drumuri”. (pag. 98). Prelungirea duratei de expunere facilitează disocierea obiectualului de uman: „Obiectul își creează astfel propria sa realitate, care nu e decât omoloagă realității convenționale, adică a acelei realități cunoscute de noi toți. Un halou poetic învăluie lucrurile descrise. Precizia duce până la urmă la ireal” (pag. 102).

Leonid Dimov, în spațiul poetic, remarcă capacitatea onirismului de a invadea realul. Ideea unei poezii mizând pe abstractizare în maniera lui Nichita Stănescu e respinsă, de vreme ce „Poezia începe acolo unde filosofia nu mai are ce căuta, pentru că armele ei sunt prea grosiere. Folosirea lor în investigarea artistică riscă, din această pricină, să lezeze arta” (pag. 14).

Masa rotundă găzduită de revista „Amfiteatru” (nr. 36, Nov. 1968) - moderată de Paul Cornel Chitic, cu participarea lui Laurențiu Ulici, Daniel Turcea, Leonid Dimov și D. Țepeneag - marchează o clarificare doctrinară. Printr-o terminologie hegeliană, D. Țepeneag integrează onirismul estetic într-o schemă triadică: „Adică o spirală dialectică, teza (onirismul romantic) antiteză (oniricul suprarealist) și sinteza lor de azi - pentru că, se știe, folosirea visului în literatură nu e ceva nou. Scopul e cel care diferă. Scopul romancierilor e clar că era metafizic sau, dacă vreți, gnoseologic: prin vis, ei căutau să cunoască o realitate de dincolo, o altă realitate. Mai realiști, mai pământeni, suprarealiștii au căutat să cunoască o realitate de dincoace, o realitate psihologică” (pag. 68). Pentru Laurențiu Ulici, onirismul estetic are mai degrabă afinități cu onirismul romantic, abolirea diferențelor dintre eul artistic și eul empiric legitimând un tip de „poezie - existență” suigeneris.

O genealogie a onirismului în literatura română schițează Leonid Dimov, traseul propus de poet

traversând zone culturale extrem de diferite, de la „medievalitățile întârziate” până la Dimitrie Cantemir, Anton Pann, Eminescu, Mateiu Caragiale ori Ion Barbu (pag. 75).

Visul este valorizat, în pofida iraționalității sale, ca un criteriu de construcție regizând activitatea poetică. D. Țepeneag, reafirmând luciditatea definind regimul creației onirice, aproximează creația onirismului estetic „ca o literatură a spațiului și timpului infinit, o încercare de a crea o lume paralelă, nu omoloagă, ci analogă lumii obișnuite” (pag. 76).

Într-o „Încercare asupra artei onirice” - rămasă în manuscris și integrată în volumul de față, Leonid Dimov, reiterând respingerea de plano a dicteului automat suprarealist și evocând paradigma nervaliană, configurează o definiție a creației onirice mizând pe alianța dintre luciditatea arhitectonică și legislația visului: „Spre deosebire de suprarealism, literatura onirică nu reordonează și nici nu aglomerează la întâmplare elementele lumii reale. Ea creează o nouă legislație în care amintitele elemente alcătuiesc o nouă lume, întotdeauna mai pregnantă (la modul literar vorbind), mai vie, mai puternică decât lumea reală, oferind nu iluzia unei certitudini, ci certitudinea unei iluzii. (...) Dacă este, însă, străină formalismului naturalist, literatura onirică este la fel de îndepărtată de așa numitul dicteu automat. Nimic mai lucid decât creația onirică pentru că nimic mai apropiat de noțiunea însăși de creație” (pag. 259). Dimov va demonta articulațiile colosalei mașinării animând lumea onirică, de la sintaxa luminată „sinestezic” până la crusta prozodică, „ce prefigurează - asemeni planului morfogenetic al artropodelor - un schelet” (pag. 258).

Reflecțiile lui Leonid Dimov traduc o ambiție manifestă și în textele lui Dumitru Țepeneag - alianța dintre luciditate și vis se oglindește în concilierea lui Valéry și Breton, așa cum mărturisea într-un interviu din 1990: „Deci, în Franța, Breton și Valéry erau receptivi ca doi poli opuși. Nu și în discuțiile noastre teoretice (...). Nouă visul nu ne oferea materia, ci legile sale. Nu era un depozit de imagini, ci un model legislativ. Nu-i admiram incoerența libertară, ci modul subtil de structurare. Valéry vorbea de forța productivă a rimelor și nu întâmplător Dimov a păstrat cu încăpățănare rima în toate poemele sale” (pag. 252).

„Ut pictura poesis!” - revelația picturii suprarealiste este revelația abandonării dicteului automat. „Picturalitatea, puternica vizualitate, o caracteristică generală a onirismului estetic. Și Brumaru și Turcea, ca să nu mai vorbim de Dimov, precum și alții a căror producție literară e considerată drept proză, scriu tablouri” (pag. 196). Privilegierea picturalității transpare, în 1982, în remarcă lui Leonid Dimov: „M-am socotit întotdeauna un pictor ratat. Poet fiind, am scris uneori după picturi. Dacă aș fi fost artist plastic însă nici nu mi-ar fi trecut prin minte să ilustrez vreo scriere. Mi-aș fi zis că e păcat” (pag. 239).

În Leonid Dimov, poetul de geniu coexistă cu un critic al poeziei capabil să detecteze capodopera. Scriind în 1968 despre „Debut și maturitate”, Leonid Dimov presimte în Virgil Mazilescu, Sorin Mărculescu și Mircea Ivănescu poezi în toată puterea cuvântului, pentru a utiliza terminologia maioreșciană. De altfel, despre Mircea Ivănescu, indicat într-un interviu drept cel mai bun poet actual, Leonid Dimov va redacta câteva propoziții fundamentale: „Perplex și zâmbitor, poetul nici nu încearcă să oprească năvala amintirilor, ci doar își mărturisește cumplita certitudine că există trecut, simte mireasma covârșitoare a putrefacției clipelor moarte. În care, desigur, plutesc verzile zăpezi climaterice, fereștile cu grădini în curs de decolorare, tremurul trompei elefanților când dorm” (pag. 94).

Dincolo de teoretizări, de eșecuri și condamnări publice, onirismul estetic supraviețuiește prin opere. Cartografierea viselor, ingineria onirică și exigențele unei tehnici formale desăvârșite definesc poemele unui Leonid Dimov. Invitația la descoperirea poeziei e invitația la redescoperirea lumii: „Dar, închipuiți-vă o lume fără larmă, fără bălciuri, fără iarmaroace, fără procesiuni, fără mistere. O lume aseptică, robită liniștii și cugetului neapărat adânc. Despre ce să cugeti însă dacă s-a făcut liniște, dacă amintirile nu mai răzbat, dacă nu se aude decât dansul mut al celor din urmă rezultate?” (pag. 177)

ion caraion

„Colinde, colinde.
E vremea colindelor!”

Inedite - de Ion Caraion
Unii spun, alții nu spun
C-o să vină Moș Crăciun,
Chiar și fără să fi nins.
A tot mers din ins în ins
Vestea cum că azi ori mâine
Moșul cel de ciocolată
Sau de zahăr sau de pâine,
Sau de cârpă, sau de vată,
Sau de simplă turtă dulce
Care n-are chef să-și culce
Visele în nici un an,
Ca un bob pe tobogan
Va pica-ntre noi. Să știi:
Mi-a promis (e pelhivan!)
Să-ți aducă jucării
Și să-ți spună
La mulți ani!

*
Singur prin colinde,
Poate cu merinde,
Cușmă și toiag,
Moș Crăciun și-acuma
Cară în desag
Ori măcar în trusă
Pulbera și bruma
Cu... „a fost odată”
Și cu „flori de măr”
Cu tot dragul, iată,
Marta, Valentina
Și Ion pe o rază
Te îmbrățișează!

*
Dragii noștri amândoi,
Îi rugăm pe Moș Crăciun
Să v-aducă de la noi
Mână caldă și gând bun.
De urările trimise
Pomii inimilor ni-se
Ploconesc a mulțumire.
La mulți ani și multe lire!”

Aceste **colinde** nu constituie un material folcloric, n-au fost culese, ci create de Ion Caraion sub forma unui joc festiv, gândite să salute prin conținutul lor pe câțiva prieteni cu ocazia sărbătorilor Crăciunului. Textele n-au fost gândite să fie reprezentative în plan literar, ci numai să comunice celor mai apropiați, la modul cel mai direct, mesajele familiei Caraion exprimate sub formă ludică, aproape spontană, fără ca autorul să se fi gândit la publicarea lor. De menționat că **ultimul colind** este și datat și nu face parte din seria festivă. Întregul material a fost extras din arhiva Ion Caraion, conținând texte din exil. Toate au fost scrise la Lausanne, Elveția.

Emil Manu

*
Dalbe flori și Leru-i Ler!
Cât mai e până la cer?
De la cer și până la noi
Știu că-i mult și că-i noroi..
Dintr-o țară cu polei
Și ninsori capricioase,
Ba în pumni și ba în vase
Adunarăm, ieri, tustrei
O fărâmă de colind,
Să vă sorcovim cu el.
Undeva s-o fi găsin
(Lumea speră) vr-un alt miel,
Cum se zice-, al Domnului,
Ca să curme-„odat” și-o „dat”
Beteșugul somnului.

Somnul veacului pătrat
Și s-aducă la trezie
Omenirea, prefăcând,
În aevea ca în gând,
Și apa noastră - apa vie.
*
Să fiți tineri și frumoși
Cu șorici și caltaboși,
Cu piftii și trandafiri,
După chef și după firi!
„La mulți ani!”

*
Încă nu-i omăt,
Cum era-n colinde.
Anii îndărăt
Nimeni nu-i mai prinde.
Poate și la voi
Or fi chiar și ploi -
Lângă Alpi, în schimb,
Seara, dimineața,
Oamenii și viața
Duc lipsă de timp.
Vă urăm s-aveți
(Timpule, te-nduri?)
Printre picături,
Parte de nămeți
De noroc și rod.
Prichindei, lungani,
Îngerii prin pod
Strigă - : „La mulți ani!”

*
Pshi mu, psihi mu,
Iartă-mă! Sigur de-„acmu”
(A o ieșit așa cum vezi...)
O să tai coada la iezi,
Să nu-ți dea bătăi de cap
Că trei rânduri tot nu-ncap
Și că iar va fi nevoie
Să salvezi Arca lui Noe!
Îți promit și îți promit
Că va fi cu mult mai scurt
Romulus Dianu.

Chit!
Suflă și tu în iaurt
Și găsește încă-o dată
Textului, basma curată
Fără-a face (Știi povestea)
Sfâriac din fier de plug
Fiind zise toate-acestea,
Te îmbrățișez.
*
Am chemat un rege mag
Și i-am spus (de-o știi să-noate),
Amândorura de toate
Să v-aducă!
Și mult drag.
*
Ultimul colind...

1985
Sărăcuțe, straiete
De pe el. Și paiete
Nu prea țin de cald.
Gură de la gură,
Încropiți căldură.
Creșteți-l înalt,
Zvelt și năzdrăvan -
Câți alții-ntr-un an.
Mână de la mână
Plăzmuiți-i lin
Cămășuici de in,
Pieptăraș de lână.
Nu-i de-ajuns, plăpândul,
Coperișul oii.
Mai dejugă boii
Și-adunați-i cerc.
Mai suflați cu rândul
(Viața nu e joc)
Fiecare-n foc.
Uite, eu încerc.
Să se-ațâțe lemnele!
Prorocii, semnele
Și le-adeveriră.
Va muri pe-o liră
În formă de cruce
Sfântul prunc din basmul
Celor mai uitoare
Năzăriri frumoase.
Și-o să-i fie spasmul
Veșnică fântână.
Mână de la mână,
Tâmosiți-i casă
Într-aceiași loc
Unde-n staul acum pare,
Pare ca să doarmă.
Viața nu e joc.
Viața nu e floare.
Viața e o armă.

*) Urarea este adresată unor prieteni din Londra (n.ed.).

IARĂȘI UN TRIPTIC

de ALEXANDRU GEORGE

Pe la mijlocul lui septembrie, m-am aflat în vizita mea anuală la Târgoviște, unde fac parte constant din juriul concursului „Moștenirea Văcăreștilor” și particip la festivitățile adiacente, de data aceasta închinată chiar Văcăreștilor, seriei întregi de cărturari, dintre care primul și ultima, Ienăchiță și Elena, au focalizat atenția publicului cultural local. Regăsesc o ambianță plăcută și prieteni sau cunoscuți simpatici (de care uneori mă leagă prietenii de decenii), revăd locuri călcate încă din copilărie și care mi-au inspirat până și un roman apărut acum vreo zece ani (**Caiet pentru...**), în fine, am satisfacția de a ajuta la descoperirea unor nte ce sunt premiate la ședința finală.

Anul acesta, fiind vorba de Ienăchiță, mi-am rememorat unele lucruri despre el și am contribuit cu unele observații relative la lexicul italianizant al cărturarului care cunoștea limba lui Dante, deși aceea de bază a culturii sale era desigur neogreaca. Mai știa însă în mod cert și turcește, latinește și grecește, probabil că posedă cunoștințe și de limbile franceză și germană. Halal! aș spune, dar pe turcește, fără nici un accent peiorativ. Misiunea lui la curtea lui Iosif al II-lea pe care am comentat-o l-a transformat pe marele boier (și, evident, dregător) al lui vodă Ipsilanti în ambasador de ocazie, dintre cei mai străluciți. Inteligența, prestanța lui fizică și eleganța s-au adăugat abilității care a dus la succes misiunea asumată. (Valahia strivită sub jugul fanariot, asuprită de turci și izolată de „Europa” putuse fabrica un personaj de asemenea anvergură, reprezentând interesele Curtii (și ale țării) în un mod în care chiar azi ar trezi invidia: e o neputință să nu te gândești la alde Meleşcanu, A. Năstase, Silviu Brucan și Adrian Severin și la figura pe care o pot face, în comparație cu falnicul boier de acum două secole!).

Întâmplarea a făcut ca în același timp să recitesc prea succinta **Revoluție rusă**, cartea de amintiri a lui Leon Donici, dar și opul mult mai dens și mai extins al beizadelei Nicolae Șuțu, fiul ultimului domn fanariot Alexandru, și mare dregător al Moldovei în cursul domniilor lui Mihalache Sturdza și lui Grigore Ghica. Comparația între cei trei se impune: ea este cu totul în favoarea celui și cronologiceste întâi: O personalitate complexă, un om de cultură, un întemeietor. Cartea lui Donici este a unui memorialist, a unui martor fără perspectivă (asta intrând în specificul acestui tip scriitoricesc), un om care, foarte aproape de eveniment, cunoscându-i pe Kerenski, pe Lenin și pe Trozky, dar văzându-i de aproape și pe țar, pe împărăteasa Alix, pe prințul Lwow, pe Stolâpin și pe Gorki, aflat în contact cu o mulțime de notabilități, deputați, generali etc., nu are distanța necesară de a sesiza evenimentele în semnificația lor mai largă, ulterioară, desfășurată pe un spațiu uriaș și cu o figurație aproape infinită. Și totuși, mărturia lui de observator când direct, când secundar este de maximă importanță, dovedind, printre altele, prioritatea românilor în sesizarea celor

întâmplare la vecinii noștri, spulberând opinia larg răspândită în intelectualitatea europeană „de stânga”, după care s-a putut ignora cu naivitate tragedia desfășurată acolo. (Leon Donici a fost scriitor de limbă rusă, aparținând acestei literaturi, motiv pentru care nici E. Lovinescu, nici G. Călinescu nu îi iau în considerație opera de imaginație; primul l-a evocat în **Memorii II**, într-o scurtă schiță, în care îl consideră pe refugiatul basarabean, scriitor din mediile intelectuale petersburgheze, un moldovean rusificat, fapt care nu alterează mărturia depusă, ba poate că-i dă mai multă consistență).

Celălalt scriitor, boier și el de rang foarte înalt, N. Șuțu, se află și cronologic și geografic între ceilalți doi. Născut la Istanbul, în Fanar, el și-a urmat părintele împreună cu întreaga familie în Moldova și Țara Românească, care avea să domnească fără a lăsa amintiri prea plăcute. Prin excepție, Alecu Șuțu a murit fiind pe tron, caz rar în epocă, poate asasinat de oamenii lui pentru că nu ar fi acceptat să ajute Eteria, considerând-o inoportună, iar acțiunea de eliberare inspirându-i grava teamă a unui eșec catastrofal. Fiul a trăit în această ambianță, dar, în afara patriotismului grecesc, neîmpărțășit chiar de toți fanarioții, mai ales dacă ne gândim că mama lui era româncă, familia însăși era întrucâtva românizată prin șederea îndelungată în principatele dunărene. Cartea lui, scrisă în franțuzește și apărută la Paris cu scopul de a informa publicul european despre situația de aici, nu este una calomnioasă, ci una lipsită și ea de perspectivă: în mod curios, omul nu avea orizont politic, în ciuda faptului că funcția de mare dregător în Moldova, unde s-a fixat, presupunea o vocație și în acest sens. În fapt, el s-a putut menține în slujbe și a putut sluji mai bine în Moldova datorită relativei „liniști” de acolo: lunga domnie a lui Sturdza, apoi aceea fără zguduirii a lui Grigore Ghica, până la momentul catastrofic reprezentat pentru el de Cuza și de unirea celor două principate. Dotat cu o mare putere de muncă, el a fost un specialist economic, partizan al liberalismului sub o domnie autoritară, pe care dacă nu și-o putea dori sub asuprirea Porții otomane și-o vedea sub oblăduirea sfintei Împărății rusești.

Mentalitatea lui e tipic fanariotă în ceea ce privește orientarea de politică externă; pe plan intern, era partizanul tenace al legalismului, al conservatorismului luminat, al realismului și lipsei de îndrăzneală. Dacă originea sa grecească nu și-ar fi spus atât de hotărâtor cuvântul, Nicolae Șuțu ar fi fost primul junimist, rol pe care și l-a asumat Barbu Catargiu, un personaj mult mai spectaculos. Ceea ce surprinde la acest fiu de domnitor, născut parcă pentru existența parazită, diletantism și pretenții deșarte, este tocmai modestia, puterea de muncă și aptitudinea de specialist în domeniile sale de lucru. A fost poate chiar mai puțin decât un dregător, a fost un funcționar: aplicat, corect, fără adevărate ambiții și veleități care nu puteau fi plasate decât foarte sus: aspirația la domnie. Numai că

aici, o dată cu alunecarea spre unionism a elitei moldovene, porțile nu-i puteau fi decât închise.

Impresiile, judecățile, orientările lui, simpatiile arătate câte unuia, dar mai ales dușmăniile urmează această schemă care derivă din cea mai profundă structură a sa lăuntrică. De ce oare omul acesta nu a plecat dincolo de Prut, unde admiratorul total al Regulamentului organic s-ar fi simțit cu adevărat la el acasă? Pentru că-și închipuia desigur că pulpana protectoare a Rusiei se va întinde peste toate zonele locuite de români. O generație îl desparte pe acest om de Ion Ghica, diferența este însă enormă, ultimul era patriot, un clarvăzător, mai cu seamă un departe văzător, un om al riscurilor și atitudinilor. Datorită longevității și utilității sale reale, descendentul ultimului domnitor fanariot a fost un conservator anacronic, fără a fi o tombateră. Reacționarismul lui este datorat exclusiv miopiei, dar inteligența lui era mult mai deschisă, depășind orizontul rusec, și servind apropierea noastră de Europa, dincolo de intermediarul muscălesc în care lui i se oprea privirea. Fie și indirect, el a făcut mult bine.

Partida filo-rusă, așa de subțirică și de uitată de istoriografia oficială (național-liberală), numără prin el un personaj de marcă și nu e de mirare că unul dintre rarii intelectuali de acest tip din publicistica actuală, anume Valeriu Cristea, i-a comentat personalitatea și acțiunea într-o eugen-simion-iană poliloghie, în care rezumă mai tot ce a făcut economistul și omul politic Nicolae Șuțu (**Un prieten al progresului cumpănit, în Adevărul literar și artistic**, nr. 395-397).

Vocile acestor oameni este bine să se facă auzite în mijlocul fanfarelor naționaliste, liberale, roșii și europeiste, deoarece în secolul trecut ele au avut un cuvânt greu de spus. Colonelul Gr. Lăcusteanu, personaj hilar și interesant totuși prin ingenuitate, nu a fost nici pe departe singurul. Pantazi, nemuritorul erou al lui Mateiu I. Caragiale, era cu întreaga lui familie, inclusiv magnifica mătușa Smaranda, din aceeași rasă. (Dar nu și scriitorul însuși care, să nu uităm, în ciuda decorației rusești, cu totul anodine, pe care țarul Nikolai Alexandrovici i-a conferit-o, a fost în timpul primului război mondial de partea nemților, ba chiar a fost bănuit de spionaj în favoarea împăratului de la Berlin, în pofida takismului manifest).

Vorbeam însă de un triptic. Într-adevăr, mi se întâmplase să scriu aproape simultan despre **Notele politice** ale lui Al. Marghiloman, **Amintirile** lui I.G. Duca și cele ale lui C. Argetoianu. Apoi, tot în triptic, i-am evocat pe Ion Ghica, Radu Rosetti și Mihail Sturdza, trei exponenți ai înaltei boierimi românești în epoci diferite, cu structuri sufletești deosebite, cu viziuni asupra evenimentelor trăite, deopotrivă profunde și accentuat subiective. Ienăchiță Văcărescu, Leon Donici și Nicolae Șuțu oferă același subiect de reflecție semnificative, tocmai pentru că se situează oarecum pe muchia unor planuri de manifestare (ținând deopotrivă de cultura română și de istoria ei, dar și de o alta (să nu se uite că Văcărescu, cel mai patriot dintre ei, cuvântul aparținând epocii sale, a trăit mult în spațiul turcesc, nu mai puțin decât Șuțu). Dar ultimul dintre aceștia avea altă mentalitate, încât îl putem prea bine vedea pe omul care i-a slujit în felul său particular pe domni „pământeni”, exercitând funcția de guvernator de gubernie, în numele țarului pravoslavnic, atât la București și la Iași, cât și în Finlanda, în Gruzia sau la Tașkent.

TOTUL PENTRU MAI TÂRZIU

de MARTA BĂRBULESCU

Ora de religie

Casa Domnului invadată de copii.
În mijlocul lor - preotul, mic de statură, slab, cu nasul roșu. Îi cercetează pe copii de sub sprâncenele stufoase...

Pe ziduri, sfinții s-au trezit și se freacă la ochi, somnoroși, vrând să știe ce se petrece lângă ușile împărăției, păzite de arhanghelii Mihail și Gavril. Ascultă cu luare aminte cuvintele preotului.

- Trebuie să știți că aici nu se stă cu mâinile în buzunare, nici nu te gândești aiurea! Ați înțeles ce vă spun?

Privirea preotului se oprește asupra unui băiețel numai în cămașă și c-o pereche de pantaloni rupți. E cel mai prizărit și speriat dintre toți.

- Ia, repetă ce-am spus! - i se adresează preotul. Copilul s-a ascuns în privirea ochilor.

- Ei, nu așa!... Că-ți lungesc urechile și ți le fac ca de măgar. Ai auzit?... Cum te cheamă?

Copilul îngaimă abia șoptit:

- Andrei!

- Asta e! N-ai avut pe cine să te învețe!

Deodată se aude vocea înțâglată a unei fetițe:

- Mamaia lui zice că e rău!

- Așa deci?

Și preotul face un pas spre Andrei.

Sfinții s-au trezit de-a binelea. Biserica s-a umplut de fum.

Sub pleoapa Maicii Domnului, Andrei plânge...

Cupeul

În amintirea mamei mele.

Dintr-o zi întregă de muncă, își oprește doar câteva clipe depline și luminoase...

Aude tropotul cailor din ce în ce mai aproape...

Apare cupeul cu ferestre largi, cu roțile netezind timpul, cu vizitiul atingând cerul...

Înăuntru - femeia fără chip.

Cupeul se oglindește în ea ca o nălucă.

În ziua aceea e fericită.

... Potecile s-au albit. Cupeul se lasă așteptat. Clopoștii nu se mai aud.

Răbdătoare, țintește același ungher și așteaptă...

Chipul și-a căpătat tinerețea! Gândurile ca niște reflectoare îi trec privirea prin umbre și culori. Stă între două uși deschise și nu știe de care e mai aproape... În ea, s-au deschis toate ferestrele.

Soarele strecurat printre perdele o îmbie:

- Hai, iubito! E timpul!...

Și, încet, dispare cu ea după culme...

Ca o părere de rău

Ea trecu peste malul ivit deodată în față.

Dincolo se deschidea urcușul, cu pietre mari, ca o albie secată.

Pe o latură, coborau schelete de oameni, strigând-o pe nume. Nu-i era frică. Bunicii, părinții, frații și surorile moarte. Începu să le vorbească într-o limbă în care prezentul era ocolit. Doar trecutul revenea ca o părere de rău pentru tot ce fusese în viața ei întreruptă brusc.

- S-a trezit, domnule doctor! îi răsuna în urechi cuvintele anesteziștului.

Întredeschise pleoapele. Lumina veni ca o lovitură. Apoi, umbra unei umbre aplecată peste trupul ei în care mai pălpăia o scânteie de viață. Încercă să scape din acea strânsoare ce o sufoca... Era din nou printre scheletele coborând panta.

„Du-te-napoi! Aici nu te așteaptă nimeni! Dincolo mai poți fi încă de folos alor tăi!”

- Ce credeți, domnule doctor, își mai revine?

- Depinde! Face și medicina ce poate!...

Era în biserica din sat - copilă. Vinerea Mare... și ea trecea pe sub

crucea Răstignitului. În mână ținea o lumânare aprinsă. Când ajunse în cealaltă parte realiză că lumânarea s-a stins.

- Pulsul! se auzi comanda doctorului.

- Abia de se mai simte, domnule doctor.

- Un miracol! Se pare că limita a fost trecută...

E din nou în satul ei. Preotul o spovedește. Copilă, stă în genunchi și ascultă molifta. O flacăra a cuprins întreaga biserică. Din Sfânta Sfintelor, Mântuitorul îi face semn.

- Scoateți-i feșele de la mâini și de la picioare! Vrea să se scoale.

„Doamne Iisuse Hristoase, taina și bucuria mea, primește-mă la Tine!?”

Mă gândesc la Julien...

Sonerie se auzi distinct, dar, întrucât avea de lucru și se întâmpla ca de multe ori să fie la alt apartament, își văzu de treabă. Abia când realiză insistența sunetului trecu la ușă și uitându-se prin vizor zări un om care-i simțise pașii...

- Bună ziua, mă mai cunoașteți?

Glasul, ochii îi aminteau de cineva, încolo totul îi era străin.

- Poftim, intră!

Omul continua să rămână pe loc puțin descumpănit și deodată își aminti cine era privindu-i zâmbetul copilăresc, singurul care-i înfrumuseța figura îmbătrânită. Semăna foarte bine cu un papagal pe care-l avea împăiat pe un cerc de sârmă galbenă în sufragerie... Era Otello, cântărețul barurilor ieftine.

Se așeză pe-un colț de scaun, privind atent în jur.

- V-ați mutat de acolo, de fapt era greu pentru dumneavoastră, eu am apartament mare, patru camere, să vă arăt fotografia lui Julien - băiatul meu. Femeia nu făcu nici un gest, omul din fața ei era o câmpie liniștită prin care trecea Julien...

- Pe atunci eram mai vorbăreț, acum mă gândesc la Julien, sunt mai sobru, sunt și eu la seral, nu vreau să spună când s-o face mare că tatăl lui... se întrerupse, văzu magnetofonul.

- Aș putea veni cu acordeonul să vă înregistrez ceva, vocea nu mi-a îmbătrânit. Femeia îl asculta cu multă curiozitate. Se opri descumpănit.

- Am umblat mult prin lume, am făcut de toate, am trăit viața, acum primul la care mă gândesc e Julien. Știți, nu vreau să spună că tatăl lui...

Afară se auzea toamna umblând pe la ferestre, încercându-le în cuietorile...

- Ce repede a venit toamna! Dumneavoastră tot bolnav?!...

La gestul ei imprecis continuă:

- Vă pot da o rețetă, eu o întrebuițez

totdeauna când compun o melodie frumoasă, ori când îi fac mici destăinuiți lui Julien...

Când tăcu, în locul lui rămăsese papagalul împăiat, balansându-se pe-o margine de sârmă galbenă, repetând la infinit: Julien, Julien, Julien...

Moartea Mariei-Tereza

Mergea prin mijlocul străzii cu picioarele goale.

Venise vara și-i plăcea grozav să calce pe umbrele copacilor, moi și răcoroase. De altfel, era singura femeie care umbla astfel. Celelalte își cocoșaseră cochetăria pe tocure și mergeau mai mult târându-se.

În grădinile de vară, mesele erau ocupate de elefanți.

În apropiere, un clovn pe catalige țipa cât îl ținea gura ceva în legătură cu moartea Mariei-Tereza. După el - un cârd de copii gălăgioși.

Tabloul se întregi în momentul când auzi vociferările mulțimii și apărură cu fețele acoperite de eșarfe negre.

- Liniște! strigă unul dintre ei. Înălțați butucul!... Să vadă tot norodul pedeapsa...

Se înalță în vârful picioarelor, dar nu văzu decât soarele pe care cei doi călăi îl izbeau cu sete de fiecare dată, înfuriați că nu-i pot tăia capul...

Dintr-o latură, apărură o procesiune care mult alerga, ținând înălțată pe-un tron carton o Pietă ce se bălăbănea la fiecare mișcare și din lacrimile căreia copiii își înălțară zmeie...

- Ajunge o singură reprezentație! Mai vrem și mâine...

- Vreau la circ! scâncea o fetiță. Doar avem bilete...

- Ce aici nu-i circ? ripostă femeia și continuă să privească lacomă în jur.

Copilul își făcu dintr-un ochi minge și începu să râdă cu hohote.

- Potolește-ți copilul, femeie! se auzi un glas. În jur se făcu liniște, încât răsetele copilului se auzeau destul de tare.

La un moment dat, în locul lui se ridică un balon care - ajuns în înălțimi - explodă în bule mari, strălucitoare... Una dintre ele ajunse pe butuc, lângă călău și el se grăbi s-o taie cu securea.

- A tăiat copilul, nemernicul, în locul Mariei-Tereza!

Gloata începu să alerge spre locul unde știam.

- A zburat, a zburat! Uitați-l acolo, sus, pe statuie... Să-l dăm jos cu pietre!

Într-adevăr, pe spatele calului de marmură, nu mai era voievodul, ci o cioară care croncănea asurzitor...

Din depărtare, se apropia o caleașcă cu roți din limbi de om. Făcea atâta zgomot că - la un moment dat - nu se mai auzeau nici strigătele mulțimii... Pe canapeaua trăsorii sta nepăsător călăul! Avea înfățișarea de la început și împungea cu cele două catalige în spatele vizitiului care era clovnul.

- E copilul meu! - strigă femeia. E copilul meu!

Se aruncă înaintea cailor și trăsura zbură pe deasupra...

În urmă, se deschidea un lac albastru și - nepăsătoare -, mulțimea trecu dincolo...

Ieșirea din cerc

Se înnoptase. Sufla un vânt puternic. Oblonul de la fereastră se izbea cu zgomot strident de pervaz. Ea așipise în bucătărie, pe canapeaua îngustă. Pisica se cocoșase la locul preferat, sus, pe policioară, lângă burlanul calduț. Deodată, ușa încuiată se deschise cu zgomot, ca o bufnitură. Pisica de pe policioară sări peste ea și începu să miaune spre ceva numai de ea văzut. Femeia se trezi înfricoșată. În prag, silueta bărbatului ei, mort de câteva luni. Un tremur imens îi cuprinse trupul. Vru să se

Expresia veche românească - „n-are nimic sfânt” - ne poate da mult și în multe sensuri de gândit. Ea exprimă, într-un mod simplu, aș spune popular, o anumită stare de vid total. Omul care „nu are nimic sfânt” e cel care nu crede în nimic, nu respectă nimic, nu recunoaște nici o valoare absolută, nu are nici un atașament autentic, nu este legat de nimic cu adevărat. Acest nimic, pustiul acesta lăuntric poate să afecteze indivizi ca și colectivități. Multe dintre persoanele ca și din comunitățile care au traversat decenii de-a rândul dezastruoasă experiență comunistă au fost astfel golite, au ajuns să nu „aibă nimic sfânt”.

S-a spus uneori despre comunism că se propune ca o nouă religie, fără Dumnezeu, că încearcă să zidească o nouă Biserică laică. Dacă nu sunt multe de obiectat față de o asemenea aserțiune, un fapt este cert: partidul care purta acest nume a căutat peste tot unde și-a impus autoritatea să introducă o serie de culte, de zei falși, de fetișuri, de dogme eronate. Azi, când, într-un rapid amurg al idolilor, cum puține a cunoscut omenirea, aceste culturi s-au destrămat, zeii falși s-au preschimbat în pulbere, rămâne în urma lor ca un fel de întins spațiu viran, o lume de dărâmături, de ruine. Să nu înțelegem prin aceasta din urmă doar jalnice urme ale civilizației materiale din țările falimentare ale răsăritului Europei, ci mai cu seamă spațiul moral-spiritual, golit, de stăpânirea totalitară „ce nu avea nimic sfânt”.

Alexei Iazumov, un tânăr politolog și economist de la Academia de Științe din Moscova, își intitula de curând astfel un eseu: „În Uniunea Sovietică vechii zei au plecat, dar noile zeități n-au sosit încă”. El constata pieirea bruscă a celor mai de seamă idoli ai regimului sovietic și mai ales a monumentelor lor cultice. Sute de statui ale lui Lenin sau Marx au fost dărâmate din piețele publice ale orașelor din Uniunea Sovietică. Și încă sunt departe de a fi fost doborâte toate. Dar acestea nu erau decât

DE LA IDOLATRIE LA DREAPTA CREDINȚĂ

de NICOLAE BALOTĂ

semnele exterioare ale cultului. Dezintegrarea interioară începuse încă mai dinainte. Ea atingea nu numai ceea ce se numea „cultul personalității”, ci toate cultele, miturile, ficțiunile ideologice, întreg pseudocrezul comunist. Descompunerea acestui crez, a acestor pseudoculte a scos în evidență vidul esențial al totalitarismului comunist.

Întorcându-ne asupra cuvintelor tânărului politolog și economist rus cu privire la zeii vechi care s-au dus, în timp ce alți zei nu le-au luat locul, putem remarca următoarele. Întâi de toate zeii vechi la care face el aluzie nu erau zei adevărați. Ca niște false divinități, personalitățile, tezele, principiile sacralizate își arogau demnități cvasi-sacre în urma unei imposturi. Vorbesc firește nu numai de diverșii Lenini și Stalini, ci și despre diferitele false dogme, feluritele pseudovalori în care s-a investit credința multora sau care, mai ales, a pretins jertfe sângeroase, a impus supunerea, ascultarea umilă, eforturile de sclav obedient ale multora.

Dacă zeii vechi erau în realitate nite idoli goi ai tribului, a căror sacralizare era un adevărat sacrilegiu, zeii noi - despre care ne vorbește politologul sovietic - nu trebuie nici ei să fie doar niște idoli ce-și pretind cultul,

compensând vidul de sacralitate. „Zei” noi la care face aluzie cercetătorul sovietic, și a căror absență în țara sa o deplânge, sunt numiți eroi ai timpurilor noi, figuri mitizate sau noi valori supreme. Tocmai aici apar primejdiile acestui vid absolut în care plutește o mare parte din unitate. Căci golul tinde mereu să se umple cu ersatz-uri, cu înlocuitori de absolut, cu falși idoli: vedete eroizate, figuri umane mitizate, idei-forță ce-și găesc fanaticii. „Gorbimania” unor occidentali, ca și național-șovinismul, ca și diversele fundamentalisme intolerante, ca și cultivarea obsesivă a unor valori exclusiv materiale, sunt - desigur - fenomene diferite, dar care au o esență comună. Ele aparțin aceleiași tentative de a umple vidul, de a evita nihilismul grav al epocii prin cultivarea, însă, a unor pseudo-valori. Departe de a aduce un remediu nihilismului, de a umple golul de valori, aceste culte noi îl alimentează. Odată cu aceste culte apar fenomene pe care le putem considera ca aparținând unui nou păgânism al epocii. Zbaterea în nihil, în nimic, al celui ce „n-are nici un Dumnezeu” nu încetează odată cu atașarea sa fanatic-violentă de unul sau altul din idoli vremii. Apar doar forme noi ale nihilismului, forme adeseori violente, fanatisme cu atât mai brutale cu cât idolul cultivat este mai inferior.

E firesc ca brutalitatea unor fideli ai vreunui idol al vremii să se manifeste îndeosebi acolo unde e mai adânc golul valoric al conștiințelor și unde societatea e stăpânită de o lipsă acută de lege, unde domnește anomia, fără de lege. Violența se exercită cu precădere împotriva celor ce nu sunt fanatici ai vreunui pseudocult, ci sunt credincioși ai lui Dumnezeu cel viu și adevărat.

Nimic nu poate stârni furia demonică a unor energumeni cu adevărata credință, trăită, mărturisită, răspândită, în vidul, în neantul de absolut. Și, desigur, în lipsa unei legalități democratice, a unui stat de drept.

Sfârșitul acestui secol - ca orice epocă de profundă criză, de tranziție - va mai cunoaște numeroase confruntări între nihilismul militant al uneltelor unor falși idoli ai vremii și drept mărturisitorii credinței.

JUPUIREA COTIDIANULUI

de DAN STANCA

Deși s-a retras din medicină și a intrat în literatură, Răzvan Petrescu rămâne un medic în scrisul său extrem de lucid și de precis prin care ne șochează și față de care trebuie să ne luăm măsuri de siguranță în momentul în care-l citim. Penița sa se numește bisturiu, iar în momentul în care începe să-și facă notațiile fiecare cuvânt notat are efectul unei jupuiți a cotidianului. Nu întâmplător deci am ales acest titlu. Răzvan Petrescu nu iese din cotidian, nici nu ar vrea, el e conștient de uriașele resurse pe care cotidianul le oferă unui autor contemporan, mai ales un autor bucureștean, căci unde este cotidianul mai fioros sau mai ipocrit decât în București, scumpa și detestata capitală a României ceauștostiliesciano-constantinesciste (să-mi fie iertată această torturare a limbii!).

Ultima sa carte intitulată voit banal **Într-o după amiază de vineri** - titlu sec, uscat, dar foarte apăsător prin sicitatea sa - apare acum în frumoasa colecție Biblioteca București inițiată de Asociația Scriitorilor din București împreună cu editura **Cartea Românească**. Este o carte care continuă experimentul narativ din **Eclipsa. Encefalita neagră**, proză emblematică, scrisă de Răzvan Petrescu în volumul său anterior, se prelungește aici ca în toate povestirile ce formează această nouă carte, mai ales în cea care dă titlul volumului, **Într-o după amiază de vineri...** Ceva din începutul acestui text mi-a reamintit montarea brutală, violentă din **Balanța** lui Pintilie. Același tată securist, activist, om al vechiului regim, cadru de nădejde în vechile structuri comuniste, care - și perfora ușa cu burghiul pentru a avea mai multe vizoare și a-și spiona astfel vecinii, moare sau este omorât fiindcă moare o dată cu vremurile oribile al căror exponent a fost. Nu înseamnă că vremurile care au urmat și în care trăim sunt grozave. Tocmai de aceea, Răzvan Petrescu, în povestirea intitulată pur și simplu **Cotidian**, face o disecție sau o vivisecție mai bine spus acestei realități înfricoșătoare în care se întâmplă cele mai aberante și urmuziene scene, dar pe care autorul le descrie cu o liniște care nu poate fi decât liniștea medicului ce-și operează pacientul, îi face trepanația necesară, fără să i se

clintească un mușchi pe figură, în timp ce rudele celui aflat pe masa de operație tremură și plâng de frică. Din acest motiv, proza lui Răzvan Petrescu pare să extirpe lirismul, așa cum ar extirpa o tumoră, numai că lirismul, ce se confundă până la urmă cu umanitatea prozatorului, se insinuează direct ca un țesut de apă freatică pe sub podeaua bine geluită a prozei sale.

Literatura foarte densă, care poate da această impresie de densitate, este întărită și de faptul că textul este tipărit cu o literă foarte mărunță - aceste texte din **Într-o după amiază de vineri** vor până la urmă să vorbească despre o Vinerea mare a patimilor și a calvarului, chiar dacă autorul pare foarte rezervat atunci când abordează un subiect religios și alege șarja, răsturnarea sensului, proiectarea mitului în cea mai crâncenă contemporaneitate (a se vedea povestirea **În rolul lui Isus**).

Părerea mea finală este aceea că o asemenea proză conține un sânge gros, învârtoșat, prin care, din când în când, ar trebui să treacă și o adiere a duhului ce ar imprima hematiilor concentrate o mișcare ascensională, o stare volatilă. După jupuirea cotidianului, același cotidian ar trebui să intre sub protecția grației. Orice suferință, până la urmă, trebuie să se purifice, trebuie să uite că a fost suferință. În orice caz, nu-mi închipuiam că Răzvan Petrescu este un maestru al sarcasmului și al grotescului de o asemenea virulență. Există momente când ceea ce scrie poate să ți se pară un joc urmuzian, dar nu e așa. Sau tocmai autorii care dau impresia că se joacă sunt autori sumbri și autentici. Influențat acum de lectura unei părți din romanul lui Günter Grass, **Toba de tinichea**, mi se pare că multe din personajele lui Răzvan pleacă din personajul central al autorului german, celebrul Oskar. Desigur, filiațiile, înruderirile contează mai puțin. Contează forța unui text, concentrarea sa inumană asupra realității pe care o arde, o juipoaie, o desfigurează, aducând-o până în stadiul în care seamănă cu un animal eviscerat ce abia mai respiră. În fața acestui masacu, demiurgul oftează și pare să spună: „am ucis iluzia, Doamne, voi fi pedepsit pentru curajul meu?”

P.S. Mă afluam cu Răzvan Petrescu la

începutul acestei veri pe Calea Victoriei, după ce plecaserăm de la sediul Asociației Scriitorilor ca să ne luăm volumele ce ni se cuveneau, când el mi-a făcut următoarea mărturisire: „Dane, eu sunt medic și știu câți mor între 60-70 de ani. Tu-ți dai seama că nu mai avem de trăit decât maximum 25 de ani? Ce contează numărul acesta? Ori trei luni, ori 25 de ani, tot aia!” Nu-i citisem cartea când îmi vorbea atât de stingher, de grav... Reprezentăm atât de puțin și ni se pare că suntem atât de mult încât acest contrast poate să ne ducă la nebunie. Ce ne poate salva? Credința? Dar câți dintre cei care-și clamează credința nu sunt fățarnici? Cartea lui Răzvan Petrescu e până la urmă o demonstrație a echivalențelor în cosmos și în destin (a se vedea povestirea **Blitz**). Adevăratul dezechilibru nu-l realizează încă decât Cuvântul. Până la el, ne narcotizăm cu cuvintele...

GRAIUL TĂU - GRAIUL MEU

de SHAUL CARMEL

E de prisos, Doamne,
Să te mai ascunzi.
Știu unde ești:
Ești în mine!
În graiul meu de-mprumut,
Și în cel al Tău
În care m-ai vrut,
Cum a vrut Iacov
Pe aleasa lui
Din cele două fiice
Ale lui Lavana pentru care
Tu ai trudit
Șapte ani,
ca să mi-o dai mie,
Să glăsuiesc.

Te-a înșelat, Stăpâne,
Robul tău!
Ca să muncești ani mulți,
Alți ani,
Tot câte șapte!
Să-ți răscumperi glasul,
Galsul Tău adevărat,
În care voi buchisi
Până la capăt.

Nu Te mai ascunde,
Atotputernicule!
Atotștiutorule!
Și vino să vezi
Cum sub baldachin,
Învăluit în Talitul vocii Tale,
Cânt din buciom
Și din corn.

Vino!
E de prisos
Să Te mai ascunzi.

O CLIPĂ...

O expoziție de fotografie cu titlul „O clipă de grație și puritate” - o traducere involuntar ironică vis-a-vis de conținutul lucrărilor este deschisă de Galeria ETAJ3/4 de la Teatrul Național. Ea poartă semnătura unui fotograf italian, Rossano M. Maniscalchi. Este vorba de un fel de fotografii de modă (și anume cele care reprezintă partea în cel mai bun caz banală și mediocră a expoziției și care nu frizează ca altele, kitsch-ul și subcultura) cărora nu le-am dat girul într-o expoziție de provincie, ce să mai spunem de București...

Cum cum se întâmplă la agențiile foto, întâlnim personaje feminine drăguțe într-un fel de până de păianjen (emoționant!) fie cu o pălărie sau accesorii într-o vizibil căzută, neautentică interpretare retro.

Dar cum evoluează „prietăria”. De la fotografiile, foarte comune, cu nuduri, ajungem la unele care ar face deliciul vârstei a treia; personaje goale feminine sau masculine cu trandafirași, cu o recuită care s-ar dori „erotică” sau „culturală”; decorul - o

zilele eminescu

Cu ocazia manifestării culturale „ZILELE EMINESCU LA ORAVIȚA”, Inspectoratul pentru Cultură al jud. Caraș-Severin, Consiliul Local al orașului Oravița și Casa de Cultură „Mihai Eminescu” Oravița organizează ediția a XIII-a Concurșului Național de Literatură „Mihai Eminescu”. Concurșul se desfășoară pe trei secțiuni: poezie, proză și eseu-critică și se adresează celor ce nu au debutat editorial. Condiții de participare: 5-7 poezii, 10-15 pag. pentru proză și eseu-critică în 3 exemplare la 2 rânduri purtând un motto.

Data până la care se primesc materialele: 5 ianuarie 1998 pe adresa: Casa de Cultură „Mihai Eminescu” Oravița, str. 1 Decembrie 1918, nr. 16 ORAVIȚA, 1750, Jud. Caraș-Severin, tel. 055/571248.

soluție mult folosită de fotograf - este în general constituit de rame de tablouri, voaluri ce ne trimit cu gândul departe... de cultură. Dacă există o intenție ironică în concepție, ea rămâne neexprimată, inadecvată. Cât despre „plasticitate” (cum era în titlul italian al expoziției), întâlnim o secțiune alb/negru cu obișnuitele efecte de ecleraj și o secțiune color, mult virată spre roșu, care lasă o impresie de amestec și neclaritate (volumul, textura - absente: subiectele-penibile).

Eleganța emfatică promisă prin afiș (o trimitere spre o eventuală lectură a fotografiei la modă) nu este nici măcar ea speculată ca posibilă idee într-o expoziție cu motivații incerte.

Menționăm că expoziția deschisă la galeria ETAJ3/4 poartă și graiul institutului Italian de Cultură și ne întrebăm dacă publicul bucureștean, și nu numai, atât de mult timp privat de expoziții străine de clitate, racordate la pulsul actual al artei contemporane, avea nevoie de o manifestare deconcertantă.

La începutul secolului, Marinetti nu ezita să vină la București. Erau alte vremuri, alte contexte. Nici contextul actual nu ar fi tocmai defavorabil dacă factorii de decizie în politica expozițională și-ar dori să aducă în România expoziții europene nu de tot marginale precum cea de față.

Luminița Batali

superlativele anului

Superlativele anului 1997 ale revistei Cuvântul au fost următoarele: OMUL ANULUI - Silviu Purcărete; POEZIE - Liviu Ioan Stoiciu; PROZĂ - Mircea Cărtărescu; EXEGEZĂ LITERARĂ - Nicolae Manolescu; PUBLICISTICĂ - Alexandru Paleologu; PREMIUL SPECIAL - Laurențiu Ulici; IDEOLOGIE - Vladimir Tismăneanu; TEATRU - Horațiu Mihaiu; MUZICĂ - Johnny Răducanu; ARTE PLASTICE - Horia Bernea.

„Cred, în perspectivă, că o cultură română organică funcționează și își secretă singură anticorpii. Asta-i sigur. Dar nu suntem încă la faza asta. Noi suntem încă într-o fază de libertate sau semi-libertate regăsită foarte recent. Cum credeți Dv. și cum cred și alții (eu nu cred, dar nici Dv) că se pot înlocui 50 de ani de istorie numai cu șase-șapte ani de exercițiu incipient democratic. Nu este posibil. În Franța există cazul Céline; mai este și cazul Drieu la Rochelle, știți foarte bine. Mă rog, Drieu la Rochelle a plătit-o mai scump. Céline și-a pus, ca să mă exprim așa, pielea la adăpost, s-a refugiat în Danemarca. De disociaț două lucruri: un geniu verbal formidabil, asta ține de literatură și o valorificare literară superioară a argoului, și a limbajului colocvial. Și omul. Au fost, slavă Domnului, destui oameni în istorie, oameni execrabili și mari scriitori. Hai să luăm un exemplu care nu mai deranjează pe nimeni. Villon a ucis doi oameni. Asta nu-nseamnă că nu-i mare poet. Dar numai Villon. Atâția creatori: Benvenuto Cellini povestește în autobiografia lui cum a luat spada în mână și cum a înfipt-o într-un adversar. Erau alți oameni, altă epocă. Că sub raport etic și civic, mari talente pot fi și criminali, se uită. Un caz și mai interesant: nu știu dacă știți: destul de recent s-a descoperit că seraficul, romanticul Alfred de Vigny a fost infaștorul poliției. Și în aceeași situație a fost, se pare, și Gérard de Nerval. Doi mari scriitori, care au fost.. Cum se explică? Foarte simplu. Biografic. Ei erau foști napoleonieni, deblocați, puși «en demi-solde», și au cedat. Dar cazul Vigny este puțin mai grav, fiindcă denunțurile au dus la areștări și la condamnări. Cu Nerval lucrurile sunt mai puțin clare. Făceau și ei ce puteau, cum au făcut și mulți... români. O aduceau din condei”.

(Adrian Marino - Dacia literară).

Număr cu imagini din expoziția Angela Daniela Popescu

standardul ideal

Ministerul Culturii împreună cu Uniunea Arhitecților din România organizează Concurș deschis cu invitați pentru realizarea standului românesc la Târgul de Cartea, Leipzig 1998. Concurșul, desfășurat în două faze, este deschis arhitecților și designerilor asociați cu firme de execuție.

Calendarul concursului:

Predarea primei faze a concursului - 15 ianuarie 1998; selecția pentru faza a II-a - 16 ianuarie 1998; predarea prototipurilor pentru faza a II-a - 2 februarie 1998; încheierea contractului - 6 februarie 1998; execuția lucrării - 6 martie 1998.

Tema pentru concurs poate fi ridicată zilnic de la sediul Uniunii Arhitecților din România, Str. Academiei nr. 18-26, sect. 1, București, între orele 9,00-16,00.

Data înscrierii nu este limitată. Concurșul este sponsorizat de editurile: All, Humanitas, Nemira, RAO și Teora.

EZRA POUND - POETUL PARADISULUI TERESTRU

La douăzeci și cinci de ani de la moartea poetului Ezra Pound (Hailey, Idaho, S.U.A., 1885 - Rapallo, Italia, 1972), detenția sa în lagărul de la Pisa și lunga ședere în ospiciul St. Elizabeth din Washington (ședere ce l-a salvat de altfel, de la execuție) îmi par o victimizare la fel de intolerabilă și dramatică, precum cele din lagărele fasciste; victimizare datorată unui moment ingrat al istoriei moderne, când culpabilitatea politică, devenită greu de disociat, a fost tratată „en gros”; astfel că Pound, marele inovator al poeziei veacului al XX-lea, care, deși prin ceea ce ținea direct de sine sau poate chiar de cunoașterea sa, nu era răspunzător de ororile antisemite ș.a., a fost pentru o vreme îndelungată un prizonier de conștiință. L-a salvat însă, în cele din urmă, și din toate punctele de vedere, poezia, de dragul căreia sperase într-o ordine politică și socială, imaginată ca propice pentru o înflorire a artelor, de amploarea celei renascentiste - un paradiso terrestre de care vorbește în repetate rânduri în „Cantos”. Acesta rămâne împlinire doar la nivelul creației - o realitate a cărei percepție impune imaginație, cultură lingvistică, dar mai ales delicatețe senzorială și intelectuală: „Am încercat să scriu Paradisul//Nu vă mișcați/Lăsați vântul să spună/că e paradisi” (Canto CXX); un univers constituit pe credința în forța iubirii - „Amo ergo sum, și în exact aceeași măsură” (Canto LXXX) - și în forța peste timp a artei.

Asumându-și atât tradiția literară americană, începând de la Whitman (dintre compatrioții săi îi era recunoscător mai ales lui Henry James, pentru că a unit, în creația sa, două continente), cât și pe cea universală, poetul le depășește, contopind în opera sa, într-o manieră extrem de originală, pe lângă moștenirea de limbă engleză (anglo-americană) - poezia pre-rafaelită, Robert Browning ș.a. -, elemente din cele mai diverse culturi: italiană, latină, provensală, franceză, spaniolă, chineză; așa încât această operă e un adevărat templu al poeziei universale, o construcție fastuoasă, fascinantă, ce ne aduce în fața ochilor aspecte din diferite spații și timpuri, transformând diacronia în simultaneitate și aducând varietatea spațială într-un singur centru gravitațional. Și pentru că am amintit de „arhitectura” ei, această poezie pare a fi, într-adevăr, un loc al mai multor arte: nenumărate pasaje par să concureze, prin puternica forță de sugestie vizuală, cu pictura, iar muzicalitatea joacă, în tot acest ansamblu, un rol deosebit de important. În acest sens este relevant eseul „Renașterea”, din care vă prezentăm un amplu fragment.

Renașterea

Nimeni nu dorește ca un poet născut în America să fie **au courant** cu afacerile literare de la Paris sau Londra pentru ca să poată imita modele din Paris sau Londra, ci mai exact ca să nu-și irosească viața făcând imitații inconștiente sau semiconștiente ale modelelor pariziene sau londoneze, vechi de treizeci sau patruzeci sau o sută de ani.

Chaucer este mai bun decât Crestien de Troyes, iar dramaturgii elisabetani sunt mai interesanți decât Pleiada pentru că au mers

mai departe de modelele lor.

Valoarea unei capitale sau metropole constă în aceea că, dacă cineva dintr-o capitală plagiază, citează sau imită, se va găsi altcineva care să dea imediat totul în vileag și care să spună ce plagiază, citează sau imită.

America nu are încă o capitală. Studiul „literaturii comparate” a căpătat această etichetă cu circa optzeci de ani în urmă. Dar există de cel puțin două mii de ani. Cei mai buni poeți latini știau grecește. Trubadurii cunoșteau mai multe jargoane. Dante scria în italiană, latină și provensală, se pare că știa și alte limbi, incluzând cunoștințe

superficiale de ebraică.

Primul pas al unei renașteri sau deșteptări, este importarea de modele în pictură, sculptură și literatură. Au existat multe „mișcări” impulsionate prin „comparație”. Flaminius, Amaltheus și latiniștii din **quattrocento** și **cinquecento** au început o mișcare dedicată progresului, ce a culminat cu scena elisabetană și a produs Pleiada franceză. A fost doar risipă și imitație servilă. Primul efect al învățării limbii grecești a fost poate unul negativ. Prea mult verbalism. Aflăm decăderea acestei mișcări în Tasso, Ariosto și Milton.

Deșteptarea romantică datează de la producerea lui Ossian. Secolul trecut a descoperit Evul Mediu. E posibil ca acest

secol să aflu o nouă Grecie în China. Între timp am ajuns la o nouă tablă de valori. Pot doar să compar această încercare de critică cu căutarea valorii pure în pictura contemporană. Am ajuns la o oarecare recunoaștere a faptului că poeți ca Villon, Sappho și Catullus diferă de poeți ca Milton, Tasso și Camoëns și că dimensiunea nu mai reprezintă un criteriu al scriiturii, cum nu mai reprezintă nimic nici în pictură.

Presupun că doi oameni nu vor cădea de acord în totalitate în privința respectării „culorii pure” sau a „culorii bune”, dar pictorul modern recunoaște importanța paletelor. Iar fiecare în parte nu poate decât să-și facă propriul său spectru sau registru.

În ceea ce privește paleta culorii pure, cineva ar putea, într-un caz extrem, să renunțe la aproape toți poeții francezi în afară de Villon. Dacă citești Villon, Searfarer, Dante, ori acel fragment rămas din Ibycus, cred că nu mai poți fi mulțumit cu acel gen de vers pretențios și ornamentat, care e lăudat de cei instruiți să o facă, sau cu un anume gen de verbalism formal presupus, de cei ce nu au citit niciodată proză franceză.

Ceea ce află cineva de la alți poeți francezi ar putea afla mai repede de la Voltaire și Stendhal sau Flaubert. Cineva ar fi nesăbuit, desigur, să anticipeze plăcerea lui Gautier, Corbière sau a Pleiadei, dar dacă literatura

JOHN KEATS ȘI ISTORIA

de VIRGIL LEFTER

Paralel cu suita de studii dedicate operei lui Shakespeare, prestigioasa editură CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS publică, de câțiva ani, o serie de volume antologice sau de autor, consacrate romantismului englez. Este vorba de cărți erudite, ce-și propun să abordeze dintr-un unghi nou, de data aceasta istoric, fenomenul atât de complex al creației romantice. Conștienți că istoria a reprezentat pentru poetul romantic mai mult decât un stop cadru, Wordsworth afirma, de altfel, că „proape în fiecare zi se petrec evenimente naționale de o mare importanță”, cercetătorii britanici consideră că aceste evenimente merită toată atenția și că abordarea literaturii în raport cu ele este deosebit de utilă. „Keats și istoria” (Cambridge University Press, 1996) a apărut pentru prima dată în 1995, cu ocazia bicentenarului nașterii marelui poet, și a fost reeditat un an mai târziu ca o expresie a interesului de care volumul s-a bucurat. Scopul cărții este de a corecta imaginea unui poet prins în tiparele unei viziuni estetizante, un artist izolat total de frământările sociale ale epocii, de istorie, în genere. De altfel, lucrul acesta se impunea de la sine. Încă din timpul vieții poetului, bunul său prieten și critic, Richard Woodhouse, releva că „în tot ce a scris Keats, realitatea subsistă într-un înalt grad și trebuie spus că există, de bună seamă, multe aluzii la împrejurări concrete în poemele sale, împrejurări ce ar spori frumusețea și interesul acestor poeme dacă noi am interpreta în mod corespunzător faptele în cauză”. Pe de altă parte, corespondența lui Keats abundă în referiri la evenimentele istorice și politice contemporane, așezând astfel personalitatea poetului într-un context viu, marcat permanent de lumea concretă în care a trăit. Și totuși, opera propriu-zisă pare să se înfățișeze altfel. O întreagă tradiție literară a impus în epoca victoriană, sau mai târziu, imaginea unui alt artist. La aceasta a contribuit, după cum detaliat demonstrează Nicholas Roe, cel care a coordonat acest volum, cuprinzând 14 studii dedicate lui Keats, critica literară contemporană poetului, care, nereceptivă, opacă sau pur și simplu rău voitoare, a întâmpinat cu nenumărate obiecții poemul „Endymion”, producând în sufletul poetului, după cum s-a susținut în epocă, o traumă puternică ce l-a dus, în ultimă instanță, la o moarte prematură. S-a impus imaginea unui artist „delicat și fragil”, incapabil să facă față asperităților vieții, oricum, extrem de sensibil la atacurile unei critici nedrepte. În acest sens,

un rol important l-a avut Shelley care, la moartea poetului, a scris tulburătoarea elegie „Adonais” - în a cărei prefață lansa chiar cele două calificative - „delicat și fragil” - ce l-au marcat pe John Keats pe tot parcursul posterității sale literare. A fost Keats oare, în primul rând, o victimă a criticii, s-a sfârșit el din pricina unei sensibilități morbide, a dus oare o viață retrasă, izolată, într-o lume de ficțiuni ideale, evadând mereu într-un univers al Frumosului ce-și avea originea într-o viziune estetizantă asupra Greciei antice? Este greu de stabilit astăzi ce efect real a avut critica asupra poetului. Corespondența ni-l arată deopotrivă sensibil, dar și hotărât să-și edifice opera dincolo de mizeriile lumii contemporane. Ceea ce vor să dovedească, cu o reală forță de convingere, autorii eseurilor din volumul de față, este faptul că, indubitabil, John Keats nu a fost un izolat, un spectator neutru, că opera sa are un caracter referențial, că ea se înglobează atmosferei culturale, sociale și politice a epocii, că istoria nu a fost străină de travaliul literar al marelui poet. Simpla citare a titlurilor unor studii ce alcătuiesc volumul ne poate da o idee despre problematica abordată - „Istorie, eu și gen în Odă către Psyche”; „Isabella și piața: Keats și feminismul”; „Keats, istoria și poezia”; „Tradiția literară a lui Keats și politica invenției istoriografice” etc. Ele analizează minuțios cadrul social, politic și

istoric al epocii, dovedind că istoria a avut o influență marcată asupra artistului, chiar dacă, așa cum s-a întâmplat cu Byron și Shelley, opera sa nu a fost atât de profund impregnată de spiritul timpului. Ilustrativ în acest sens ni s-a părut eseu despre jurnalul „cockney” al lui Charles Cowden Clarke, profesor și prieten al lui Keats. Alcătuit din citate, evocări, note și referiri la volumele de poezie, istorie și critică literară ale timpului, jurnalul a stat la dispoziția lui Keats, a fost studiat de acesta, reprezentând un valoros tezaur de informații ce i-au modelat puternic personalitatea. Ne-am oprit totuși asupra altor două studii ce se referă la evenimente contemporane ce au creat un fundal pentru două dintre cele mai „abstracte” creații ale lui John Keats. Este vorba, în primul rând, de poemul „Toamnei” („To Autumn”) (eseul lui Nicholas Roe „Comunitatea lui Keats”). Inspirat din punct de vedere al imagisticii din elisabetanul Spenser („Cantos of Mutabilitie” - Strofa XXXVIII”, „Septembrie”) și din „Calendarul Naturii” al lui Leigh Hunt, dincolo de aceste influențe livrești, poemul lui Keats cuprinde ecouri evidente, oricât ar părea de ciudat, ale unor evenimente imediate ale epocii. Scris într-un moment de răgaz, în atmosfera senină a „bătrânului și aristocratului” orașel Winchester (în septembrie 1819), unde Keats evadează pentru o clipă, dornic să scape de tumultul vieții ce-l asaltează, poemul nu este străin de tulburările reformiste din Manchester, de cele întâmplăte la St. Peter's Fields, de așa numitul „masacru de la Peterloo”. Faptele ce au precedat evenimentele și mai ales tot ce a urmat, familiarizarea poetului cu zvonurile despre o „conspirație politică”, de ambele părți ale baricadei, îl fac pe autorul studiului să considere că versul în care apare verbul „conspiring” (conspirând) este o aluzie clară la evenimentele din Manchester. De asemenea, o altă poemă, ce nu poate fi bănuită nici pe departe că ar fi impregnată de faptele concrete ale prezentului, se dovedește, la o mai atentă analiză, legată de complexul de dezbateri, de data aceasta, în jurul „colecției de sculpturi a contelui Elgin” (eseul Theresei M. Kelley” Keats, ekphrasis și istoria”). Publicată în „Annals of Fine Arts”, „Odă unei urne grecești” nu este străină de conținutul acestor pasionate dispute intelectuale și artistice, ea făcându-se, într-un fel, ecoul afirmațiilor principalilor săi protagoniști.

„Keats și istoria” se dovedește prin nouțea abordării, prin forța de convingere a argumentelor, prin erudiție și coerența travaliului, o contribuție esențială la o înțelegere mai nuanțată a creației marelui romantic englez. Este evident că John Keats nu a fost un izolat, el nu a trăit „cufundat în stele”. Și totuși, opera sa se impune, mai ales, prin acele poeme care celebrează frumosul, prin acea limpede, senină și senzuală trăire a esteticului. Dincolo de istorie, magia versului său rezidă tocmai în superba sa atemporalitate.

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE văzută de ION CUCU

De curând, au fost atribuite
- la Cazinoul Palas (Casa
Vernescu) - Superlativele
anului, grație redactorilor
de la lunarul Cuvântul. În
această pagină oferim
câteva imagini de la
decernare.

